

MESTO ANTIPSIHOTIKA III GENERACIJE U TRETMANU MLADIH ZAVISNIKA

Katarina B. Crnic, Mirjana M. Todorovic · Ivana P. Timotijevic Markovic

XV Nedelja Bolničke kliničke farmakologije

Sekcija za kliničku farmakologiju „dr Srdjan Djani Marković“

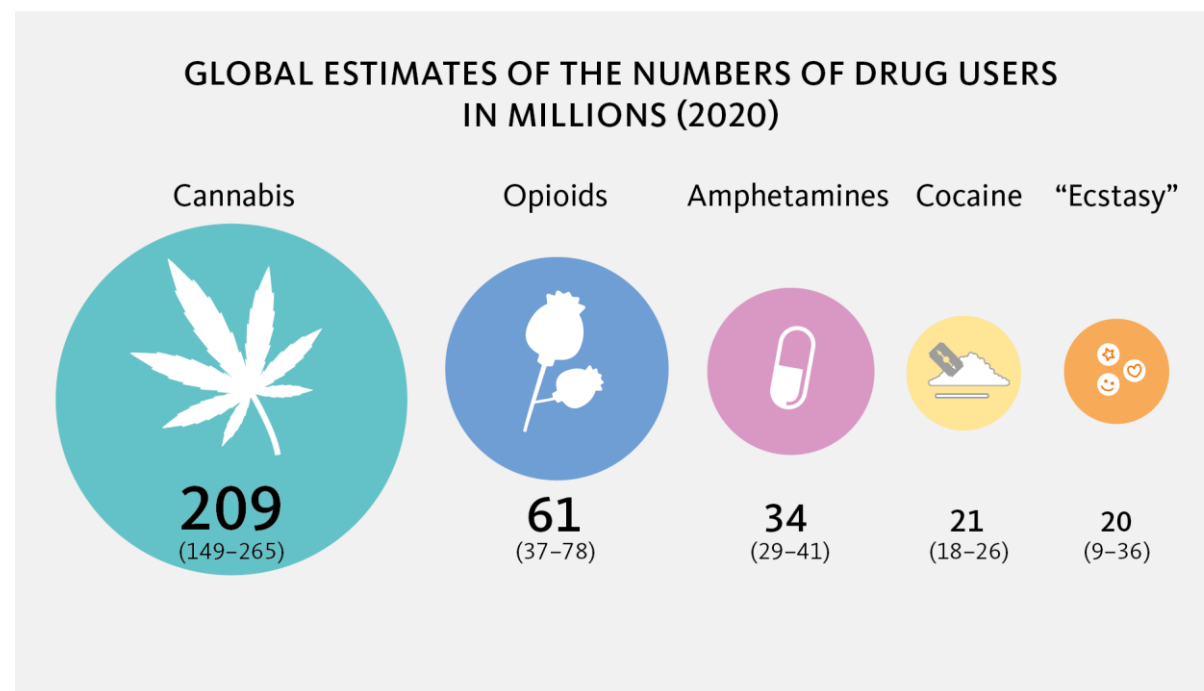
Srpsko lekarsko društvo, 23-24decembar, 2023

Uvod

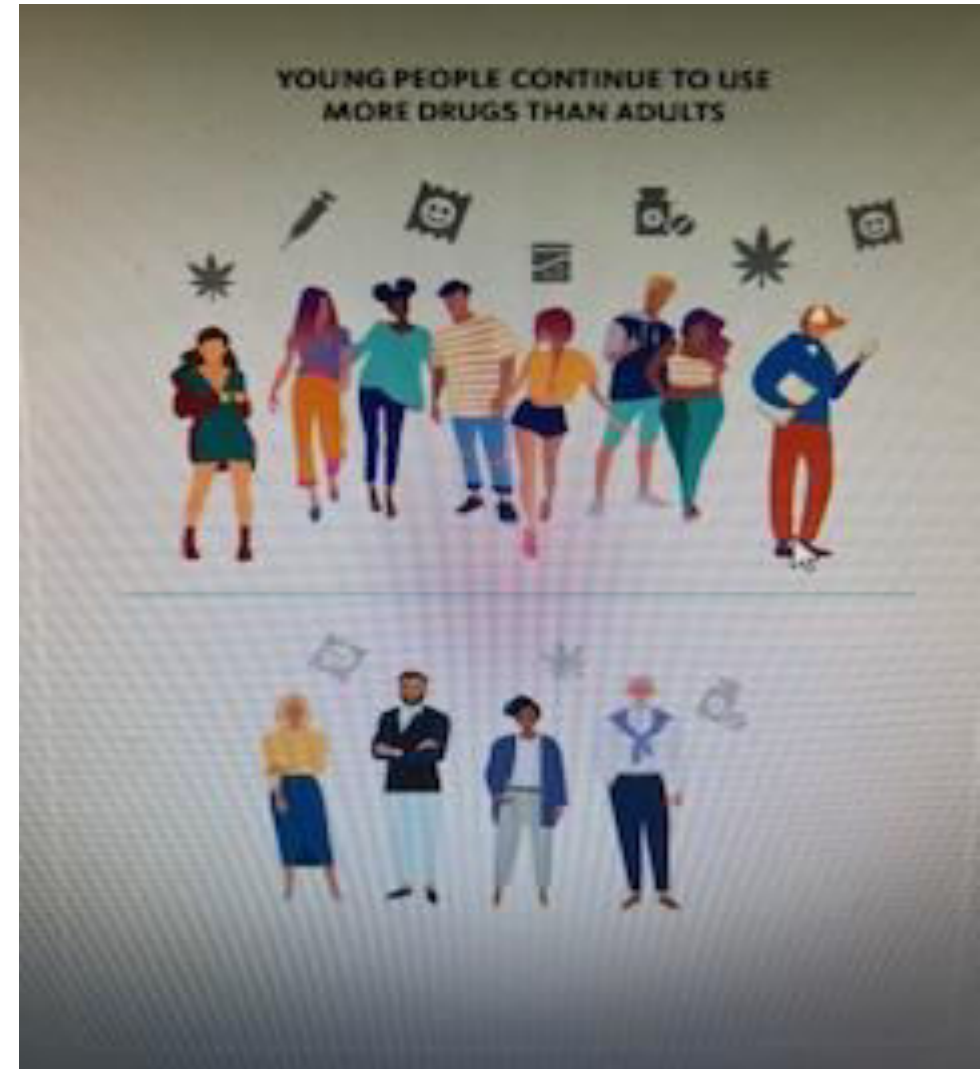
- Beleži se znatan porast konzumacije psihoaktivnih supstanci(PAS) kod mladih zadnjih decenija u svetu i kod nas
- Najčešće korišćene PAS u adolescentnoj populaciji su marihuana i alkohol
- Na dalje slede opiodi, amfetaminske droge, kokain i extazy, naročito na mestima okupljanja mladih- muzički događaji, festivali, klubovi
- Izraziti porast korišćenja tkz „novih droga“- sintetičke droge, često nedovoljno poznatog sastava, primamljivog dizajna, lako dostupni, uz nabavku preko interneta, sa često ozbiljnim i fatalnim neželjenim efektima

- UNODC podaci iz 2022.god

Uvod

- Adolescentna populacija se odlikuje vulnerabilnošću:
  - dejstvo nepovoljnih naslednih faktora
  - burne hormonske i telesne promene
  - nezavršen razvoj prefrontalnih regiona mozga i neuskladjenost emotivnih i misaonih procesa
  - nedovoljna razvijenost „coping“ mehanizama za brojne stresogene činioce iz spoljašnje sredine

UVOD

- Vulnerabilnost u sadejstvu sa stresogenim činiocima iz spoljašnje sredine-iz porodice, škole, vršnjačke grupe, šire socijalne zajednice može podstaći pojavu

ADOLESCENTNE KRIZE

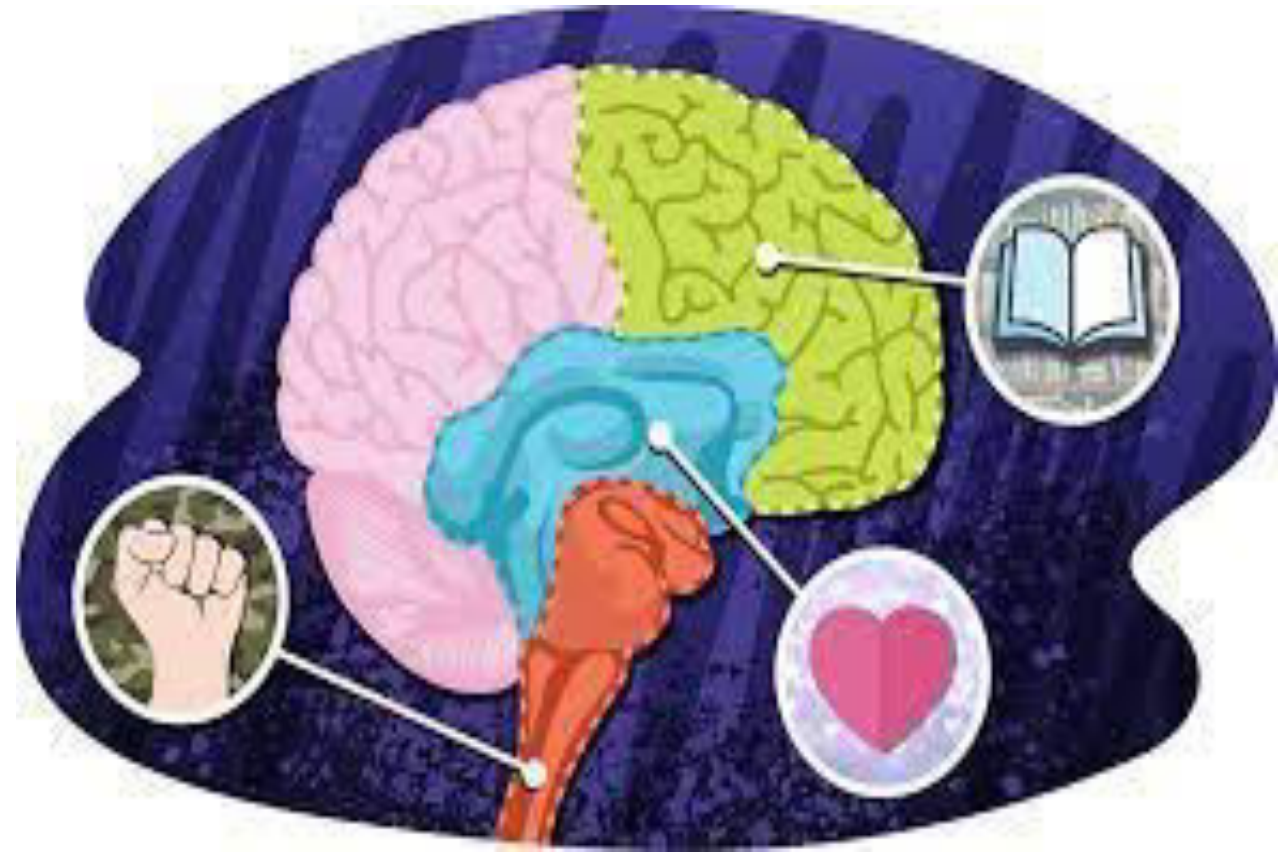
- razvoj negativnih emocija i stanja
- nestabilnost raspoloženja, impulsivnost, agresivnost prema sebi ili drugima
- konfliktni odnosi sa drugima
- psihijatrijski poremećaji- anksioznost, depresija, suicidalno ponašanje, psihotične reakcije

Zloupotreba PAS u adolescenciji

Najčešći razlozi:

- radoznalost
- potreba za zabavom, zadovoljstvom
- uklapanje u vršnjačku grupu
- simptom adolescentne krize ili samolečenje njenih simptoma
- uvod u teže psihijatrijske poremećaje (veza zloupotrebe marihuane i shizofrenije)

Zloupotreba PAS u adolescenciji

Kliničke slike odgovaraju zloupotrebi PAS iz odgovarajuće grupe ili zavisnosti sa već poznatom simptomatologijom, često polimorfne, komplikovane simptomima adolescentne krize

Apstinencijalni simptomi:

Razvijaju se shodno vrsti PAS, dužini zloupotrebe/zavisnosti, uz obično teže kliničke slike, teže podnošenje i moguća impulsivna i nekontrolisana ponašanja

U oba entiteta je moguć razvoj brojnih komplikacija, u smislu oštećenja somatskog zdravlja, psihičkog stanja i socijalnih posledica

Česti su komorbidni poremećaji- anksiozni poremećaj, depresija, uz naglašen suicidalni rizik, psihotični poremećaji

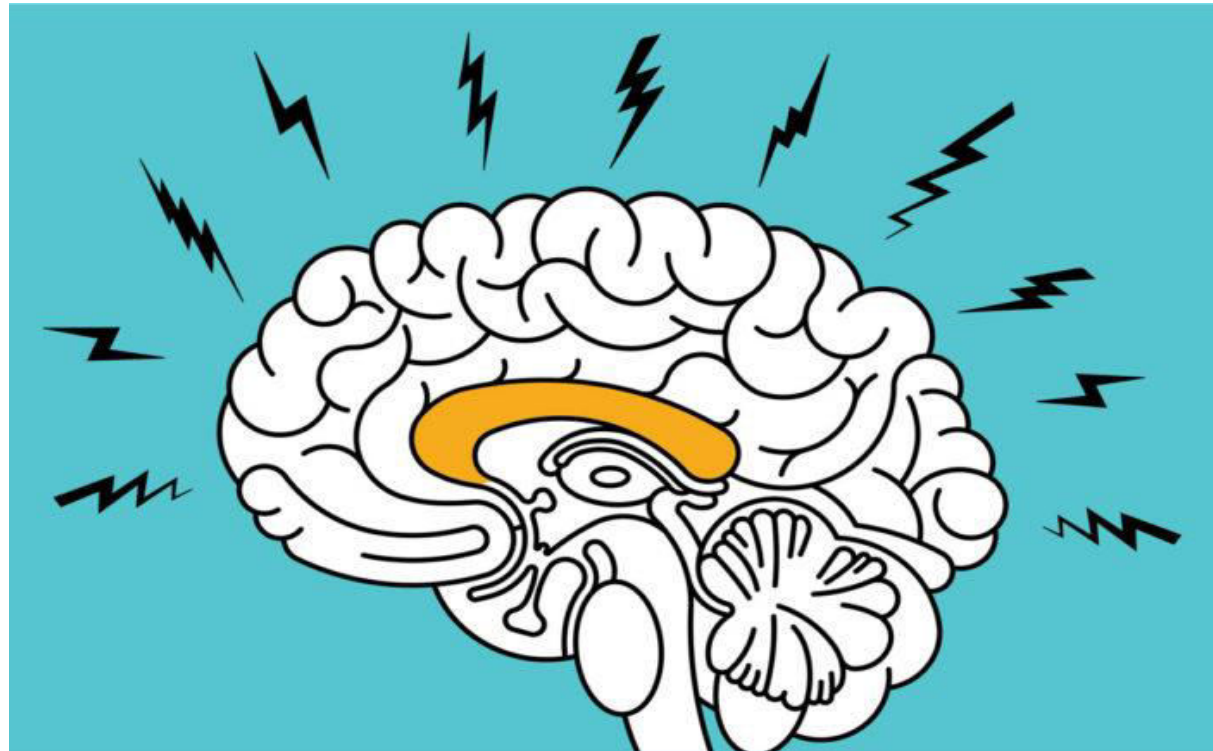
Terapijski pristup

- Farmakoterapijski tretman mladih zavisnika je složen i često odstupa od pravila primene u odrasloj populaciji
- -kliničke slike sa udruženom simptomatologijom zavisnosti i adolescentne krize
- -česti komorbidni-dualni poremećaji
- -Specifičnosti apstencijalne simptomatologije , uz nepredvidivo, impulsivno ili homo ili hetero agresivno ponašanje
- -oprez u izboru i doziranju
- -Izbegavanje primene benzodiazepina, zbog rizika razvoja zavisnosti
- -Ograničenja upotrebe antidepresiva zbog neželjenih efekata naročito podsticanja suicidalne ideacije

Terapijski pristup- antipsihotici

- Antipsihotici imaju značajno mesto u tretmanu mladih zavisnika:
- -psihotični simptomi
- -psihotična anksioznost
- -psihomotorni nemir
- -suicidalnost
- -impulsivni acting-out

Terapijski pristup- atipični antipsihotici

Prema istraživanjima su ATIPIČNI ANTIPSIHOTICI ili ANTIPSIHOTICI III GENERACIJE - efikasniji i bolje podnošljiviji u populaciji mladih zavisnika, što

- obezbedjuje bolju komplijatnost,
- duže ostajanje u tretmanu i
- bolje ukupne rezultate tretmana

Najčešće su u upotrebi:

- olanzapin
- quetiapin
- risperidon
- aripiprazol

Terapijski pristup- CARIPRAZIN

U poslednje vreme se ispituje terapijska primena CARIPRAZINA u tretmanu mladih zavisnika

Objavljeno je više tekstova o primeni Cariprazina kod -zavisnosti od kanabisa, kokaina, opijata, duvana, kao i -dualnih dijagnoza- zavisnosti i psihotičnih poremećaja

Ističu se povoljne karakteristike Cariprazina:

-nesedirajući, bez izraženih metaboličkih neželjenih efekata, bez uticaja na nivo prolaktina, sveukupno dobre podnošljivosti

Terapijski pristup- CARIPRAZIN

CARIPRAZIN je parcijalni agonist dopaminskih D₂ i D₃ receptora u CNS

- u mezolimbickim i
- -u mezokortikalnim dopaminergickim projekcijama
- Ima jedinstveno delovanje na D₃ receptore, sa vecim afinitetom vezivanja nego sam dopamin
- D₃ dopaminski receptor ima vaznu ulogu u mehanizmima adicije
- -kljucne neurobioloske promene u osnovi zavisnosti su adaptivne promene D₃ receptora u mezolombickom i mezokortikalnom putu, te je
- -terapijski potencijal u tretmanu zavisnosti prepoznat u primeni D₃ antagonista ili D₃ parcijalnih agonista

Terapijski pristup- CARIPRAZIN

- Dosadašnja istraživanja su pokazala da primena CARIPRAZINA doprinosi održavanju apstinencije duže od 6 meseci do godinu dana kod zavisnika do 30 god starosti od kanabisa i alkohola
  - kod dualnih poremećaja odn. zavisnosti od PAS raznih vrsta i psihotičnih poremećaja , dolazi do značajne redukcije psihotične simptomatologije, a u isto vreme apstinencije od PAS i zadržavanja u tretmanu duže od 6 meseci do godinu dana
- Zaključuje se da CARIPRAZIN ima
  - dokazanu terapijsku efikasnost za primenu u sindromima zavisnosti i dualnih poremećaja zavisnosti i psihoza
  - dobru podnošljivost, komplijansu i održivi efekat u produženom tretmanu

Atipični antipsihotici u našoj praksi

U CENTRU ZA MLADE Specijalne bolnice za bolesti zavisnosti smo u okviru terapijskog programa tretmana mladih zavisnika, u farmakološki tretman vodili antipsihotike III generacije za lečenje

- psihotičnih simptoma
- simptoma anksioznosti i depresivnosti, koji nisu odgovorili pozitivno na lečenje anksioliticima i antidepresivima
- -impulsivni acting out-i
- -agresivno ponašanje u porodici i socijalnom okruženju
- Najčešće smo primenjivali olanzapin, aripiprazol i u poslednje vreme cariprazin.
- Naši rezultati govore o redukciji i kontroli simptomatologije, ali i o poboljšanju socijalne funkcionalnosti i saradljivosti u daljem psihosocijalnom tretmanu

Zaključak

Zloupotreba PAS i mentalno zdravlje mladih privlače pažnju stručne javnosti zbog značajnog porasta konzumenata PAS u adolescentnoj populaciji zadnjih decenija u svetu i kod nas.

Starosna granica prvog konzumiranja PAS se stalno pomera na niže, prema mladjim godištima

Sve veći broj adolescenata i njihovih porodica se obraća za pomoć zbog zloupotrebe ili zavisnosti od PAS.

Terapijski programi obuhvataju brojne psihosocijalne intervencije i farmakološki tretman, naročito u slučaju komplikovnih kliničkih slika i dualnih poremećaja, što je u adolescentnoj populaciji pre pravilo nego izuzetak.

Farmakološki tretman je složen i zahteva pažljiv odabir lekova, njihovih doza i intenzivno praćenje delovanja i mogućih neželjenih efeklata.

Zaključak

Antipsihotici, naročito antipsihotici III generacije imaju svoje mesto u tretmanu mladih zavisnika.

Primenjuju se u lečenju psihotičnih simptoma, dualnih psihotičnih poremećaja i zavisnosti, ali i nekih nepsihotičnih, a teraporezistentnih simptoma i ponašanja u ovoj populaciji.

Pored već poznatih olanzapina, aripiprazola, risperidona, sa dokazanom terapijskom efikasnošću i pretežno dobrom podnošljivosti, u poslednje vreme se ističe

CARIPRAZIN, parcijalni agonist D₂ i D₃ receptora, sa posebnim afinitetom za D₃ receptor, koji sa svojim specifičnim delovanjem u okviru neurobiološkog modela zavisnosti i dokazanom terapijskom efikasnosti i drugim prednostima postaje novi izbor u farmakološkom tretmanu mladih zavisnika